

נוה הדיבר

לע"נ הטחורה של מורנו ורבינו עטר הגה"צ מרן רבי משה יעקב ווייס בן הגה"ק רבי אברהם צבי זצ"ל נלב"ע ח"י בטבת תשע"ב

זמני כניסת ויציאת השבת

הדח"נ	מוצ"ש	ר"ת
ב"ב	4:16	5:50
ירושלים	4:02	5:49

יו"ל ע"י בית המדרש הגדול "היכל אברהם צבי" נוה אחיעזר

בנשיאות מורנו הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א גאב"ד נוה אחיעזר

רח' נחשוני 3 (מאחורי בירנבוים 7-9), נוה אחיעזר בני ברק

עש"ק פרשת מקץ כ"ז בכסלו תשע"ח, גליון מס' 411

חידות לפרשת השבוע

1. בחלומו 6X7

בחלומו 6X7

בסה"כ חלום.

2. האחד איננו הוא אחרי
האחד שאיננו אחרי האחד.

נושא הלכתי לפרשת השבוע

משיעוריו של הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א

גאב"ד נוה אחיעזר – בני ברק

הדברים נכתבו להגדיל תורה ולהאדירה, ולא להלכה למעשה

השמטת נס פך השמן במקורות הארץ ישראלים

כעבור שנתים, ויעשו קטורת ונרות ושימו את לחם הפנים וכו'. ויחוגו את שמונת הימים בשמחה כחג הסוכות בזכרם את רעותם לפני זמן מה בחג הסוכות בהרים ובמערות כחיות השדה וכו'. ובדעת כולם נמנו וקבעו לכל עם היהודים לחוג מדי שנה בשנה את הימים האלה. - בשני מקורות אלו לא מוזכר כל נס פך השמן, אלא רק ניסי המלחמה וחינוך הבית והמזבח והדלקת המנורה. רק בין יתר פעולות חידוש העבודה בבית המקדש, מוזכרת הדלקת נרות המנורה. וכיון שחגגו את חנוכת המזבח שמונה ימים, נקבעו ח' ימי החנוכה.

בכל המקורות הארץ ישראלים הושמט נס השמן

גם בנוסח על הניסים והנרות הללו שתיקנו אנשי כנסת הגדולה, והובא במסכת סופרים (כ, ו), שהיא ברייתא ארץ ישראלית, ובנוסחאות השונות של מגילת אנטיוכוס [מלבד בנוסח תרגום רבי סעדיה גאון, שתורגם ללשון הקודש ע"י ר"י קאפח, ונוסח כת"י לונדון שפורסם ע"י ר' נתן פריד בשנת תשמ"ט, שיש בהם כעין לשון מגילת תענית שהובא בגמרא], ובפסיקתא רבתי שהיא מדרש ארץ ישראלי, שהאריכה בענייני חנוכה בשבע פסיקות, וכן בפיוטים השונים לחנוכה שנתחברו על ידי חכמי ארץ ישראל, לא מוזכר כלל עניין נס פך השמן. וכבר תמחו האחרונים על כך מדוע מתוארים רק ניסי המלחמה ונצחון המעטים על הרבים. ומשפט סתמי 'והדליקו נרות בחצרות'. ואילו בש"ס, הביא ממגילת תענית (ט),¹ בהרחבה את עניין נס פך השמן. וכמעט שלא מוזכרים ניסי מלחמת הרבים על המעטים וטמאים ביד טהורים. וכל המלחמה מובלעת במשפט כשגברו וגו', ודומיו.

1. לע"ע לא עיינתי בדברי החוקרים. אך כבר האריך הג"ר מנשה גראסברג במבואו למגילת תענית (עמ' 32) שעיקר מגילת תענית, כלומר התאריכים ומה שגזרו בהם, חוברה ע"י תנאי ארץ ישראל, החל מסייעת חנניה בן חזקיה ואילך. אבל ביאור המאורעות, שנכתבו בלשון המשניות והברייתות, המכונה 'סכוליון' שמשמעותו ביוונית ביאור, הוא הוספה מאוחרת, שנאספה ונסדרה ע"י האמוראים מסדרי הברייתות בבבל. וממנה העתיקו האמוראים מסדרי התלמוד.

סיפור חנוכה בספרי מקבים

האירועים שקדמו לקביעת חג החנוכה מתוארים במקורות הארץ ישראלים הקדומים בהרחבה, ונעתיק כמה מהם. בספר מקבים [=מכבים, חשמונאים] א', שהוא התיאור המוקדם ביותר של מלחמות החשמונאים, ונכתב על ידי בן התקופה, [י"ל כעת במהדורה מבוארת ומפוארת ע"י ידידי הרה"ג ר' לוי יצחק חריטן שליט"א], מתאר (ד, מג-נח): ויטהרו את המקדש, ויוציאו את אבני השיקוף וכו', ויבנו מזבח חדש כראשון. ויבנו את המקדש ואת פנים הבית וכו' [נוסח כ"י פאריס: ויבנו את ההיכל וכו' ואת המנורה ואת מזבח הקטורת וכו' נתנו בהיכל]. ויקטירו על המזבח. ויעלו את הנרות אשר במנורה ויאירו בהיכל. [נוסח כ"י פאריס: ויעלו את נרות המנורה. ויקרא אותו נר חנוכה, כי האיר ה' לנו. וידליקם בהיכל וכו']. וישכימו בבוקר, כחמשה ועשרים לחודש התשיעי הוא חודש כסלו וכו' ויקריבו קרבן על פי התורה וכו'. בעצם היום ההוא נחנך בשירים וכו'. ויעשו את חנוכת המזבח ימים שמונה, ויקריבו עולות בשמחה וכו'. ויקיים יהודה ואחיו וכל קהל ישראל להיות ימי חנוכת המזבח נעשים במועד שנה בשנה ימים שמונה, מיום חמשה ועשרים לחודש כסלו, בשמחה וגיל.

בספר מקבים [=מכבים, חשמונאים] ב', מתאר (י, ג-ח): וכטהרו את המקדש, עשו מזבח אחר ואבנים משולהבות, ויוציאו אש מהן ויביאו קרבנות

אוי לה לספינה שאבד קברניטה

יחד עם כל בית ישראל הננו מתאבלים על הסתלקותו לשמי רום של גדול הדור והדרו, זקן שקנה חכמה, אשר בכח תורתו וצדקותו הנהיג את הכלל והפרט בחכמה ותבונה, ה"ה הגאון הגדול צדיק נשגב, משיירי כנסת הגדולה

מרן רבי **אהרן יהודה ליב שטיינמן** זצוק"ל

תנחומינו הכנים לבניו הגאונים שליט"א ולכל בני המשפחה
המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד
וכל בית ישראל יבנו את השריפה אשר שרף ה'

מערכת "נוה ההיכל"

שטות המערערים על נס פך השמן

ובשדי חמד (חנוכה סוף סי' א) הביא שהמתחדשים [בגלילות 'הצפירה'] הכחישו מכח קושייה זו את כל נס פך השמן. ויצא חכם כנגדם בקונטרס נס פך השמן (ספיר, וילנא תרנ"ג) ובקובץ הפסגה. ובספר חשמונאי ובניו (אדלר, פ"ח עמ' צח הע' 26) ציין לספר אמונת חכמים (גינצבורג, וילנא תרנ"ב) נס פך השמן (הנ"ל) ודרך אמונה (ליפשיץ וורשא תרנ"ה) שחוברו לסתור שטות זו, ועיי"ש עוד.

חנוכה לא נקבע בגלל נס הנרות לכן לא הוזכר בעל הניסים

ובחידושי אגדות למהר"ל (שבת כא, ב) כתב: וא"ת וכי בשביל שנעשה להם נס בהדלקה, ולא היה זה רק לעשות מצות הדלקה, היו קובעין חנוכה. וכל נס שחייב להודות ולהלל הוא בשביל הצלתו, ולא בשביל שנעשה לו נס לעשות המצוה. וראיה כי בעל הניסים לא הזכירו הנס של הנרות כלל. וי"ל שעיקר מה שקבעו ימי חנוכה בשביל מה שנצחו את היונים, רק שלא היה נראה שה' נצחון ע"י נס הש"י שעשה זה ולא מכחם וגבורתם. ולפיכך נעשה הנס ע"י נרות המנורה, שידעו שהכל היה בנס המלחמה ג"כ. ודוקא נס זה נעשה, כי עיקר רשעת היונים שטמאו את ההיכל, וכמו שאמרו שכשנכנסו יונים להיכל, ר"ל שהם טמאו את ההיכל. וכן אמרו בכל מקום (עבודה זרה נב, ב) אבני מזבח ששקצו אנשי יון, וכן בכמה מקומות. והש"י ראה רשעתם שטמאו היכל שלו, ונתן כח ביד חשמונאי [ובניו] שהם כהנים עובדי השם בהיכלו. ואלו נצחום דוקא ולא אחרים. ולפיכך כאשר נצחום טהרו את המקדש. וכמו שתקנו בעל הנסים, ואח"כ באו בניך לדביר ביתך וטהרו את מקדשך וכו'. וכאשר לא היה להם שמן, נעשה להם נס כדי שיוכלו לטהר ולחנך הבית. ולכן נקרא חנוכה שהיו מחנכין את בית המקדש אחר שטמאוהו בני יון. ולפיכך הנס הזה שנעשה בשמן הוא הנצחון שהיו מנצחין היונים, כי הנצחון היה בשביל שטמאו את ההיכל, והש"י רצה בעבודה לשם. [וכעין זה כתב המהר"ל גם בנר מצוה (ב, ד"ה ואמרו מאי)]. - לדעת המהר"ל נס הנרות שנעשה כדי שיוכלו לקיים מצות הדלקת המנורה, אינו הסיבה לקביעת חג. שאין עושים חג אלא על נס הצלה. וכן לא הוזכר בהנרות הללו ועל הניסים.

הנרות לזכר נס השמן, אבל ההודאה היא על שניצלנו

מתרבות יוון

ומהראי"ל שטיינמן זצ"ל כתב (זמירות שבת אילת השחר, ברכת המזון): בחנוכה היה נס של השמן, שהיה שמן שהספיק ליום אחד ודלק ח' ימים. ונס נוסף של נצחון במלחמה. וכשנתבונן מה הנס היותר גדול, הרי נס השמן הוא נס גמור שלא בדרך הטבע, והוא נס יותר ניכר. משא"כ נס דנצחון המלחמה, אע"פ שג"כ היה נס גדול מה דקומץ קטן של חשמונאים ניצחו אלפים ורובות של יונים שהיו עם כלי מלחמה חזקים ועם סוסים ופילים וכו', כלי המלחמה החזקים שהיו בימיהם. אבל בכל זאת יש קצת מקום לתלות את ההצלחה בדרכים טבעיים בחכמתם וכדו'. ובאמת את הנרות מדליקים לזכר נס השמן, אבל בעל הניסים שאומרים בתפילה ובברכת המזון אנו מאריכים להודות על נס דנצחון המלחמה, ואילו את נס פך השמן מזכירים רק ברמז לבסוף, ואומרים והדליקו נרות בחצרות קדשך.

וי"ל כיון דאע"פ שנס השמן הוא נס גמור, והוא דבר מפליא מאוד. אין הכי נמי יש הרבה ניסים, אבל אינו נוגע כ"כ ישירות אלינו, וגם הגויים יכולים להתפעל מנס כזה, ואע"פ שגם זה נוגע אלינו כמש"כ בספרים דהנס הזה היה להראות את החביבות לישראל, אבל זה לא נוגע ממש כמו נס דנצחון המלחמה, ששייך ישירות אלינו מה שהצליחו להשתחרר מהיוונים, דבעצם על מה יצאו למלחמה, וכי היוונים רצו לעשות לנו רע, הא אדרבה הם רצו לקבל אותנו בשמחה, אם רק היו מתיוונים ופורקים עול מלכות שמים רח"ל. והחשמונאים מסרו נפשם להלחם שנוכל לחיות כיהודים ללמוד תורה ולקיים מצוות. והנס הזה שניצחו הרבה יותר שייך אלינו. ועל זה בעיקר צריכים לשמוח ולהודות, כי אם היו מתיוונים לא היה כלל ישראל, וזה היה האסון הכי גדול. והאושר הכי גדול הוא על מה שביכלתנו לקיים תורה ומצוות, ועל זה אנו מודים. - דעתו שאם כי נס פך השמן היא יותר נס גלוי, מנס נצחון הרבים מיד מעטים, ולזכרו תיקנו הדלקת נרות חנוכה. בכל זאת השמחה וההודאה העיקרית על ניסי החנוכה, היא על נס נצחון המעטים על הרבים, שעל ידי נצחון זה ניצל כלל ישראל מלהטמע בתרבות יוון, ובלעדיו היה חלילה כלל ישראל נעלם בעקבות ההליכה בתרבות יוון. ולכן מדגישים רק את נצחון זה בתפילת על הניסים.

ההתפעלות מדבר כביר אינה אלא כשהוא נדיר

ומחוקר המנהגים והפיוטים הקדומים, הר"ר נתן פריד ז"ל, [שהיה המומחה לענייני מגילת אנטיוכוס וענייני חנוכה שבחז"ל, שההדיר רבים מנוסחאותיהם] שמעתי, והרחבתי ויישרתי בס"ד דבריו, שסיבת הדבר פשוטה. ואקדים במשל, נתאר לעצמו תושב באר שבע ותושב שוויץ שמבקרים במכתש הגדול שבנגב בצהרי חודש תמוז. שניהם רואים את העמק העצום והעמוק, ושניהם חשים בשרב הכבד של הנגב. השוויצרי כותב בזכרונותיו, הגענו לעמק במדבר, החום היה ממש כל יתואר. ואינו מוסיף שום מילה על התהום בת מאות המטרים שנתגלתה לעיניו, ושום התפעלות ממנה. הבאר שבעי כותב בזכרונותיו, לפתע במדבר השטוח מתגלה עמק ענק, מדהים לעמוד למעלה ולהביט למטה לתהום של מאות מטרים, מדהים לעמוד למטה ולהשקיף למעלה לצוקים של מאות מטרים. ואינו מוסיף אף מילה על החום הבלתי נסבל. ושניהם כתבו את כל הרגשותיהם לפי המורגל אצלם. - שאל את השוויצרי, ומה עם העמק, יאמר, הא! לא הרגשתי בכלל שזה חריג בנוף כאן. אצלנו כל המדינה מלאה בכאלו. שאל את הישראלי ומה עם החום, ישיב לך: נו! גם בבית יש לי את זה.

נס השמן לא עורר התפעלות בארץ ישראל

והנמשל, בני ארץ ישראל, שחיו בזמן הבית, היו מורגלים בניסים שהיו יום יום בבית המקדש, עשרה ניסים, ועוד. יהודים שייכלו לראות מידי יום את אש המזבח מתנשאת, את עמוד העשן על צורתו הלא טבעית [רבוצה ככלב], נר המערבי שלא כבה, שהעידו עליו הכהנים מידי יום. לחם הפנים החם כביום הלקחו, ועוד. ומי מדבר ברגלים שהכל חוו את הנס של עומדים צפופים. ובמנורה מצינו מלבד נס נר המערבי, נסים נוספים שאירעו בדור החורבן (וציינו לי הגרא"צ אייזיקוביץ), כמו שהביא במדרש תנחומא (תצוה, ג), אמר רבי חנינא סגן הכהנים [שכיהן בבית

המקדש, וחי אחר החורבן] אני הייתי משמש בבית המקדש, ומעשה נסים היה במנורה משהיו מדליקין אותה מראש השנה לא היתה מתכבה עד שנה אחרת. ופעם אחת לא עשו הזיתים שמן, התחילו הכהנים (לכבות) [לבכות]. ואמר רבי חנינא סגן הכהנים, אני הייתי בבית המקדש ומצאתי מנורה דליקה יותר ממה שהיתה דליקה כל ימות השנה. הרי שדלק שנה שלימה, ובשנת בצורת אירע גם שדלק שנתיים. לכן לא הרשים במיוחד את יושבי ארץ ישראל נס פך השמן. מאידך, אחרי שנים של עצמאות רוחנית, גם אם היו כפופים במיסים לשלטון זר. לפתע גזירות שמד בארץ ישראל, וקושי יום יומי לקיים את המצוות התורה הבסיסיות. - משאירע הנס, וניצחו את אויביהם, ברור שאנשי הכנה"ג שתיקנו את נוסח על הניסים, הדגישו את הנס שהיה חידוש אצלם, טמאים ביד טהורים, רבים ביד מעטים, זדים ביד עוסקי תורתך. כמעט בדרך אגב נזרק משפט ההודעה שהודלקו הנרות בחצרות קדשך. שהרי עצם נס השמן המועט שדלק הרבה לא הרשים אותם כ"כ, הן הנר המערבי עשה זאת כל השנים. - נכון שכשבאו לקבוע את מצוות חג החנוכה, הרי שמלבד ההלל על כלל הניסים, נקבעה הדלקת הנרות ובמשך שמונה ימים דווקא, לזכר נס פך השמן.

חגיגת חנוכה המזבח היתה כל עוד היה נס השמן

ויתכן גם שתובן בזה תמיהת המגילת תענית (ט): ומה ראו לעשות חנוכה המזבח ח' ימים, והלא חנוכה שעשה משה במדבר לא עשה אלא שבעה ימים, שנאמר (ויקרא ח, לג) ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים, וכן מצינו בחנוכה שעשה שלמה שלא עשאה אלא שבעת ימים, שנאמר (דברי הימים ב ז, ט) כי חנוכה הבית עשו שבעת ימים והחג שבעת ימים. [וכן במלכים א ח, טה]. ומה ראו לעשות חנוכה זו שמונה ימים. אלא בימי מלכות יון נכנסו בית חשמונאי להיכל ובנו את המזבח ושדוהו בשיד, ותקנו בו כלי שרת והיו מתעסקין בו שמונה ימים [במהדורות ליכטנשטיין: וכל שבעת הימים היו מתקנים בכלי שרת]. ומה ראו להדליק את הנרות, אלא בימי מלכות יון נכנסו בית חשמונאי להיכל שבעה שפודין של ברזל בידם, וחזיפום בעץ [=בדיל], והדליקו בהם את המנורה. והלשון והיו מתעסקין בו שמונה ימים, צריך ביאור, שהרי לכאורה כל זמן שלא סיימו את סידור כל המקדש וכליו, לא היו מקום לחגוג את חנוכתו. [ובפרט לנוסח וכל 'שבעת' הימים היו מתקנים בכלי שרת. שלכאורה אין בו הסבר לחגיגה שמונה ימים]. והנראה שבכ"ד בכסלו נסתיימו כל העבודות השיקום להחזרת המקדש וכליו למצב הראוי לעבודה. ואילו לא היו מוצאים את פך השמן, על כרחך לא היו יכולים להדליק את נרות המנורה, ואז אף אם היו מתחילים את העבודה במה שאפשר, לא היו חוגגים את חנוכת הבית כשאר העבודה מושלמת. אך מאחר שמצאו

את הפך הטהור, הקטירו את הקטורת והדליקו מיד המנורה בין הערביים¹, והיו מתעסקין בהשגת השמן שמונה ימים [ואולי הוא נכלל גם בוהיו מתקנים בכלי שרת, שלאחר שהצליחו למלאות עבודת היום הראשון עדיין היו טרודים בהשלמת החסר לימים הבאים]. ולמחרת החלו בהקרבת הקרבנות ע"ג המזבח, והחלו לחגוג כי זכו לעשות את כל עבודות המקדש. אבל אילו היו הנרות כבים, ולא היה להם שמן נוסף להמשיך את העבודה כסדרה במלואה, הרי אף שביום הראשון שבו היתה העבודה מושלמת חגגו. למחרת ודאי היו מפסיקים לחגוג, בגלל צער הפסקת הדלקת נרות התמיד, אך כיון שאירע הנס, המשיכו לחגוג כל זמן שראו שהעבודה נמשכת בשלימות בגלל הנס. ולכן חגגו שמונה ימים, כל עוד שהנרות דלקו, עד שהגיע השמן החדש והונהגה העבודה כסדרה בלא נס. נמצא שנס השמן היה גם הסיבה לכך שכבר בשנה הראשונה חגגו את חנוכת המזבח שמונה ימים, ולא שבעה כבימי משה ושלמה. ואם כן קביעת החג שמונה ימים, היתה לזכר החגיגה של חינוך הבית שארכה שמונה ימים כתוצאה מנס השמן.

קושיית הבית יוסף רק אם חנוכה לזכר נס השמן

כמובן שבהסבר זה מיושבת קושיית הבית יוסף, כי הרי קבעו חג שמונה ימים, לזכר מה שחגגו שמונה ימים, אף אם עצם הנס היה רק מה שדלקו הנרות למעלה מהטבע עוד שבעה ימים. אבל לפי הבבלי שנקבע החג על עצם נס דליקת השמן שמונה ימים, ולא לזכר מה שחגגו כל זמן שהנרות דלקו. שפיר יש לשאול את קושיית הבית יוסף, למה קבעו גם כנגד היום הראשון, שעדיין לא אירע בו הנס. - אך כאמור לספר ולהזכיר נס זה בתפילה, לא הרגישו בני ארץ ישראל לנחוף².

נס ההצלה מהיוונים לא עורר התפעלות בבבל

אבל אצל בני בבל, ובפרט בתקופת חתימת התלמוד, המצב היה הפוך, גזירות שמד וכפיה להעביר על הדת היו מידי כמה שנים, עיין באגרת רב שרירא ובשאר הספרים העוסקים בחיי היהודים בבבל בזמן בית שני. שהיו תדיר בבחינת כבשה אחת בין שבעים זאבים. כובש אחד הסביר פנים ליהודים, ושלאחריו נאסרה עליהם הדלקת נר בחגאותיהם וכו' וכו'. ושוב נושעו מרשע זה בחסדי ה', וחזר חלילה. על כן כשנשאלה השאלה בבבלי, מאי חנוכה, והכוונה כמ"ש רש"י על איזה נס קבעוה. כי ידעו מנס הנצחון על הרשעים, אך זו להבנתם אינה סיבה מספקת לקביעת חג, שהרי לא קבעו חג על תשועת ישראל מיד פלישתים בימי שמשון ובימי גלית, וכן לא על תשועות ישראל מגלות בבל בימי כורש ועזרא. לכן ביארו חכמי התלמוד שנס פך השמן שנלוה לנצחון הצבאי, כמבואר בגמרא בהמשך, הוא שבעבורו נקבע חנוכה, ולא בעבור נצחון המעטים על הרבים.

והמדרשים לא ידעו בכלל על נס פך השמן. וזו טעות ושגגה. כי למרות ההסבר המובא כאן, לא יתכן ששר השכחה ישלוט על חכמי ארץ ישראל, מעבירי המסורה מדור לדור, שאבותיהם וודאי סיפרו להם והעבירו להם מסורת נס פך השמן, אם כי ללא חשיבות והדגשה מיוחדת. ובוודאי שמעו גם מבני בבל שברוב השנים בוודאי דנו בהתפעלות מנס זה. שהיו שיירות מצויות מהכא להתם. לא יתכן שנעלמה מהם ידיעת הנס ח"ו. אלא ידעו ממנו אבל לא החשיבוהו כנס שראוי לקבוע עליו חג, כמבואר בדבריני.

1. ויפה העיר ידידי הרה"ג ר' לוי יצחק חריטן, בהערותיו ל 'ספר מקבים א' (ירושלים תשע"ח. ד, נב), שמפורש שם שנהגו כדין המפורש במשנה מנחות (מט, א): שאין מחנכין את מזבח הזהב אלא בקטורת הסמים של בין הערביים, ולא מזבח העולה אלא בתמיד של שחר, ולא את המנורה אלא בשבעה נרותיה בין הערביים.
2. וידידי הרה"ג הנ"ל, הביא שם במבוא (עמ' כ) מקצת דברי, אלא שלא דק, והעתיק מדברי רבי נתן פריד במבואו למגילת אנטיוכוס המורחבת (ד): 'חכמי א"י מימי התלמודים

זיו ההיכל - פקודת משה

ממרחן רבינו הגה"צ גאב"ד נוח אחיעזר זצ"ל

אלא דרך ימין, כבש"ס (יומא י"ז ע"ב), אלא שבמזוזה חשבינן ימין הכניסה, ובנר חנוכה ימין היציאה, שהיא שמאל הכניסה, עיי"ש דבה"ק.

ולדרכנו יאמר, שהכוונה בנ"ח בשמאל, כי הנכנס מבחוץ נמצא שמאלו היא נגד ימינו של הנמצא בפנים, וזאת כדי להורות שאף מי שנמצא עדיין בחוץ, ברגע שהוא רק מתקרב אל הקודש ורוצה להיכנס פנימה אף שעדיין הוא עוד משמאל אלו שנמצאים בפנים, כבר עושה המצוה ומדליק נר מצוה ותורה אור וכו"ל ודו"ק. וזה גם הענין דב"ש כנגד ימים הנכנסים, וב"ה סברי מוסיף והולך כנגד הימים היוצאים ודו"ק.

ולכאורה הא"ך העיצו החשמונאים הגבורים לעשות כל זאת, להדליק את מעט השמן ועוד לחלקו לשמונה חלקים קטנים, הלא ידעו שע"ז לא יקיימו את המצוה בשלימות, ומי יערב להתקרב אל הקודש כאשר יודע את חסרונו, ועיי"ש בשם משמואל בכמ"ק, שהחשמונאים למדו את הענין של עזות דקדושה מיון שבקליפה שנקראים עז כנמר, והכניסו מדה זו אל הקדושה. וזה נתן להם הכח והעוז לצאת למלחמה מעטים נגד רבים, והשי"ת עזר להם ונצחו את הרבים בכח עזות דקדושה עיי"ש. ולדרכנו י"ל שלמדו זאת מיוסף הצדיק, בפשטות משום שיוסף הוא מלשון תוספת, יוסף ל"ה עוד בן אחר, בבחי' מוסיף והולך. אבל עוד יותר יש ראייה מזה שיוסף נענש על שפנה אל שר המשקים, באמרו כי אם זכרתי והזכרתי, ואיתא בסה"ק **אמרי יוסף**, שיוסף חשב שעדיין לא הגיע לשלימות שיזכה להנצל ללא פעולה מצדו עיי"ש דבה"ק ותצרפם לכאן. ומזה שאנחנו רואים שנענש למרות שעשה זאת מתוך ענוה, ונתוסף לו שני שנים. מזה ראייה שגם מי שעדיין לא הגיע לדרגת השלימות צריך לאזור עוז דקדושה ולקיים את מה שמוטל עליו.

ועפ"ז שפיר מובנים דברי המדרש והפסוק בפרשתנו, ויהי מקץ שנתיים ימים, שיוסף נענש ונתוסף לו שנתיים במאסר, בגלל שאמר זכרתי והזכרתי, אף שהוא עשה זאת מתוך ענוה, בכ"ז התורה מעידה עליו, אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף, ועל זה שפנה לעזרת שר המשקים נענש, הרי מכאן ראייה שגם אם הוא מרגיש בעצמו, שעדיין לא הגיע לשלימות כל ירפה ידיו ואל יפול ברשת היצה"ר, וימנע ח"ו מלקיים מצותיו ית"ש, אלא עליו לאזור עוז בבחי' יוגבה לבו בדרכי ה', ולכן שפיר טמון ברמז שנתיים, שמאל נר תדליק וימין מזוזה. שאף אם אתה עדיין עומד בחוץ, ופניך הם נגד שמאלו של מי שזכה וכבר נמצא בפנים, בכל זאת עליך להדליק את נר המצוה ואור התורה, וע"י קיום המצוה יזכה להיות מוסיף והולך, כפי שעשו חשמונאי ובניו הכהנים הקדושים ודו"ק.

ובזה יל"פ גם המדרש, ופרעה חולם והנה עומד על היאור, א"ר יוחנן הרשעים מתקיימין על אלוהיהן, ופרעה חולם והנה עומד על היאור, אבל הצדיקים אלוהיהם מתקיים עליהם. והנה ה' נצב עליו. ויל"ו דהרמז הוא על המזוזה, כדברי הגמ' בע"ז הנ"ל, עבדיו מבפנים והוא שומר עליהם מבחוץ, וא"כ שפיר שייך ענין זה לרמז של שנתיים, שמאל נר תדליק ימין מזוזה. וכו"ל ודו"ק היטב כי קצתו.

ויהי מקץ שנתיים ימים וגו', ובמדרש אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף, ולפי שאמר לשר המשקים כי אם זכרתי והזכרתי נתוסף לו שתי שנים.

והנה דורשי רשימות דרשו שנתיים, נוט' שמאל נר תדליק ימין מזוזה, ורמז בזה על חנוכה שבכל השנים קורין פרשה זו בחנוכה. ולכאורה מה הקשר בין מה שנתוספו שני שנות מאסר ליוסף לענין חנוכה. ויל"פ בס"ד בהקדם דברי **אמרי יוסף**, לפרש הענין שאנו אומרים בתפלת עה"נ, כשעמדה מלכות יון הרשעה להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, ותודה"ק עפ"ד המפורשים לפרש והסר שטן מלפנינו ומאחרינו, שלפני קיום מצוה בא היצה"ר למנוע את האדם מלקיים המצוה באמרו, הרי אתה חוטא ופושע ואיך אתה מעז לגשת אל הקודש ולעבוד את השי"ת, אשר מלאכי מעלה זוחלים ורועדים מלמששו, אבל האמת שאז צריך יהודי ללבוש עוז ואומץ בבחי' יוגבה לבו בדרכי ה', ורק לאחר שכבר עשה המצוה כאשר השטן בא להכניס בו גיאנות, ומתאר בפניו את גודל המצוה שעשה והשפעתה בעולמות העליונים, כדי שע"ז יפגום בשלימות המצוה שעשה, אז צריך האדם לדעת שבעצם לא עשה כלום, ולמצוא פגמים במצוה שעשה שלא היתה בשלימות עיי"ש. וזה הענין שלפני המצוה היציגו היונים את החושך, שכח אותיות חושך, ואח"כ אחרי המצוה באו בטענה שעשה דבר גדול, ולא שקיים רק חוק תפקידו, עיי"ש דפח"ה.

ובזה אמרתי להסביר גם הרמז בתיבת חנוכה"ה, ח' נרות והלכה כב"ה, וכן להסביר בזה מחלוקת ב"ש וב"ה, דב"ש אומרים ביום הראשון מדליק שמונה ואח"כ פוחת והולך כנגד הימים הנכנסים, וב"ה אמרי ביום הראשון מדליק אחד ומוסיף והולך כנגד הימים היוצאים. ולהנ"ל הכוונה, דב"ש סברי שרק מי שמוכן להדליק כבר ביום הראשון אור גדול, מותר לו לגשת אל הקודש ולקיים מצות. וע"כ כבר ביום הראשון מדליק שמונה, ואם לאו אין לו שום מצוה בהדלקתו. וב"ה סברי דאפילו מי שאין בכחו אלא להדליק נר אחד קטן, גם הוא מצוה עליו להדליק ולקיים המצוה, וע"כ המוסיף יוסיף וילך ויגיע לדרגות רמות יותר, ודו"ק.

וזה גם הרמז שמדליקים על פתח ביתו מבחוץ, שאפילו מי שעדיין לא נכנס אל הקודש פנימה ועוד עומד בחוץ, עליו להתקרב אל הקודש ולהדליק בדת הכניסה. ובזה גם מוסברת קושיית **הבית יוסף** הידועה, למה תקנו ח' ימי חנוכה הלא ביום הראשון היה להם שמן להדליק מהפך שמצאו בחותמו של כה"ג, ותידן הב"י, שחילקו השמן לשמונה חלקים, וזה המעט דלק שיעור מלא, וממילא היה נס בכל יום עיי"ש. ומקשים על תירוצו זה, איך היה מותר להם לעשות כך, הלא לא יקיימו את המצוה בשלימות באף יום, אולם להנ"ל ניחא, שהם אזרו עוז דקדושה, להדליק את מעט השמן כדי שיוכלו לקיים מצות ה', ובזכות העזתם דקדושה זו, עזר להם הקב"ה שמעט השמן בער והאיר עד למחרתו בערב, להוכיח כמה חשובה מצות ישראל בשמים ממעל, אפילו אם הוא רק נכנס אל הקודש ועדיין אין בידו לעשות בשלימות וכו"ל, וזה הרמז ח' נרות והלכה כב"ה, שמדליק אחד ביום הראשון, ובזכות זה יוכל להיות מוסיף והולך. וזה גם הענין ואח"כ באו בניך לדביר ביתך ופינו את היכלך והדליקו נרות בחצרות קדשך, שגם כאשר עוד היה מחוץ למקדשך, ברגע שהיה להם הכח להתקרב, כבר הדליקו נרות. ודו"ק.

וזה גם הענין שמזוזה בימין ונר חנוכה משמאל, עפ"י מ' שראיתי בסה"ק **שם משמואל** (בפ' מקץ תרע"ד), שמסביר שהמזוזה היא שמירה לבית שלא יכנסו כחות חיצוניים ומזיקים, כדברי הגמ' (ע"ז י"א, א), הקב"ה עבדיו מבפנים והוא משמר מבחוץ, וכל לשון שמירת בית הוא שמירה על העומדים בפנים, שלא יכנס המזיק להזיקם, וע"כ מזוזה מימין הכניסה ולא מימין היציאה, כמו שאמרנו ז"ל (מנחות ל"ד ע"א), ביתך דרך ביאתך, אך נר חנוכה שהענין פרסומי ניסא, והוא התפשטות קדושה אף לרה"ר ע"ל דפרודא, וע"כ חשבינן מבפנים לחוץ, היינו שהקדושה שהיא ברה"י מתפשטת לרה"ר, וע"כ אף נר חנוכה המצוה בימין, כי כל פנות שאתה פונה לא יהיו

פתרון החידה השבועית (מקץ)

1. תמר היא אמו של פרץ, וכשמה גם תמר (נחות אבשלום) שהיתה לבושה בכתונת פסים (ענין שמאל ב' פרק י"א) והיא מצאצאיו של פרץ שהיתה בת של דוד המלך (ענין שלהי רוח).
 2. זה שעליו נאמר יצא ראשונה הוא זרח שנולד השני ולו חוט שני, אבל פרץ הוא נולד הראשון ואין לו חוט שני.
- © כל הזכויות שמורות למחבר

גמ"ח כלי עבודה "אביה" (שיכון ו') טלפון: 03-6780673 או 054-2149883 (שלמה)

רוב כלי העבודה: פטישון, רתבת, דיסק, מקדחות, מברגות, קונגו, וכיו"ב חדש! מכשיר היתוך לקרמיקה! יעוץ וליזוי מקצועי חינם!